

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБУН
ХААБЫАТА

ХААБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 105 (7902) ☆ 1995 жыл баладан айдын 5 күнө. Олутурунчук ☆ Санаата—441 солкуобай.

БИИЭХЭ ГИМНАЗИЯ АҢЫЛЫННА

Баладан айдын 1 күнө мэддэ да куутуулаах. Ол эрэн биинги кырдыарас Чурапчыбытыгар бийиаты Биини күнэ ордук уратылаах, киин историнтигар кинрэр бийиэ хүнүнүн буолла—Чурапчыта аан бастаан гимназия аһыллына. Төһө да солбиктээх күн үүнүр, бырааһынныктын симэниит оһолор, учууталлар, төрөппүтэр болдьоммут 10 чааһы кэтэһэ таарыйа үөрэ-көтө сонуннарын үлэстээлэр, үөрөнөөччилэр учууталларыгар аһалбыт сибэккилэрин дьөрбөлөрүн бэрийэлэр, аавуч РФ үөрэтиринтин туйгуна методист-учуутал Мария Устиновна Хомтанова учууталларга расписаниеларын чолчулуур, ыймы-кэрдиин биэрэр.

—Салгы үөрэттэрэргэ сыаллаан кысып гимназияда биэрди. Биинги чолчу бу динэ эппэтэрин да, Финансовый-экономический хайысхалаах буолуо дин сааһыбын,—диір бийиал сайын Англияга тийиэ биір ый английской тылы үөрөтүт. Наташа Спиридонова ийэтэ.

—Үөрэтэи барарга матырыйааллаахпын, өбүгэ этихааны сайыннарар оһиһууларын, хамсаһыларын эмнэ кыллэриим,—диір оһуола боруоһун бастаан атылланбыт Охотиниоһу агротехнической национальной лицей выпускнигыта, ритмика учуутала Арина Владимировна Васильева.

Ити курдук оһолуун, учууталыын үлэһиһтэ бадалахтар түмсүбүттэрииттэн киһи эрэ үөрэр.

—Улуус 8 нэһиллэхтэрииттэн барыта 130 оһону төст, биһирдилээн кэпсэтии көмөтүнэн сүүмэрдээтибит. Үөрэххэ бара улахан эбит, кэлээччи элбэх. Кадр боппуруоһа эмнэ бийаарылыына. Гимназияда 5 туйгун, 10 үрдүк категориялаах, 3 методист, 2 старшай, 5 РФ үөрэтиринтин туйгуннара үлэһиһтэрэ. Үөрэтэи икки хайысхалаан барыа—математический уонна гуманитарнай. Гуманитарнай предметтэр кафедраларын үрдүк категориялаах методист-учуутал Акулина Петровна Федорова, математический наукалар кафедраларын туйгун категориялаах, үөрэтирин туйгуна Саргылана Михайловна Романова салайахтара. Ити хайысхалар бөлөхтөрө хайдыһан, оһо бэйэтин баһатияа талбыт предметин диирингэти үөрэттэхтэрэ. Холубур, физиканы, историни, тыллары, VIII—IX кылаастар уопсай үөрэхтээһин предметтэрин үөрэтэр буоллахтарына, X—XI кылаастар үөрөнөөччилэрэ үрдүк үөрэххэ бэлэмнээр сыаллаах үөрэтэһин барыахтара. Көһнөрү оһуолаттан гимназия биір сүрүн уратытын үөрэтэи диирингэ, кингэ буолар. Оһуолаада математиканы 5, оһук тылы 2 чэас үөрэтэлэр, манна туһааннааһын 10, 4 чэас дьарыктаннахтара. Биһирдилээн оһону үөрэххэ бэлэмнээһин чааһа эмнэ икки төгүл элбэх. Итин таһынан 10-ча ераас куруһуоктар үлэһиһтэрэ. Олох сана предметтэр риторика, ритмика кыллэриилиһилэр. Бийаата, гимназия сыала-соруга—дьоһурдаах оһону мунутуурдук сайыннарыыга үлэһиһи. Ити, биллэн турар, учуутал үлэһиһ, сайдар кыаһын эмнэ көрөр,—диэн кэпсэи гимназия директора, РФ үөрэтиринтин туйгуна А.С. Иустинова.

—Альбина Степановна, оттон дьэһиһт-уохкут, уопсайынан, матырыйаал-техническэй баһаыт боппуруоһа хайдах бийаарылларый?

—Улууска гимназияны аһым чуолкайдык субу ааһыт атырдыах айын 20 күнүгэр бийаарыллыбыт. Бу

корпуска иһитэр систематыгар 15 мөл. солк. өрөмүөн үлэһиһи ыһтыбыт. Оттон атын быстах үлэһиһи барытын учууталлар бэйэлэрэ толордулар. Улуус дьаһалтата «Чурапчыагострой» АО сана тутулаа турар профилакторийын тохсунууга диири ситэртээн уонна эмнэ ити АО спортивнай саалатын гимназияда биэрэргэ бийаарда. Профилакторийга барыта 450 мөл. солк. үлэ толоруулауохтаах да, биллэһи 50 мөл. эрэ солкуобайдаахпыт. Үлэ хаамыта бэлдэрэгэти расчётнай счётугар харчы кииринииттэн бийаачы тутулуктаах. Соһуруу Корёба оһоһулабүт сана аһаллалмаахтаах компьютеры, Э.Я.Эстерлейн бэлэттээбит дигифоннай кабинетин ыһаахтаахпыт, библиотечнай фонд тэриһтэр, атын наадалаах оборудованиени атыллаһа барытатара, ону күүтэбит. Саамай наарахан боппуруоһунан транспорт булуу буолар.

—Үөрөнөөччилэр режимнэре хайдарый?

—Күһүгэ 6 урууска үөрөннэхтэрэ, ол кэһиниттэн 2-лиһи 3-түү чэас бөлөхтөрүнэн дьарыктаннахтара, оһон норууускалара улахан. Аны бу оһуолаада хайдах да итин аһылыгы тэриһэр кыахпыт суох, титан көрдөһөбүт, ол кыаһынааһына, ити хэй баар буолуо. Оһон төрөппүтэр көмөлөрүгэр эрэнэбит—оһолор доруобуйаларын көрүөхтэрин наада.

...Күүтүүлээх, кэтэһилээх үөрэх дьылын аһым перемонията садаланар. Төһө да кырааһас буоллар, бары орун-оһиуларын буһи тураллар. Бастаһынан тылы ыһыт улуус дьаһалтатын баһылыгы солбуһааччы Т.Л. Тарасова үөрэх сана дьылыны, Биини хүнүн эбэрдэһэн баран, гимназияны аһым туһунаа улуус дьаһалтатын уурааһын гимназия директорыгар туттарар. Итинтэн салгы эбэрда тыллары үөрэх улуустааһы управленетиин начальнига М.А.Никифоров, төрөппүт Н.Н.Хомтанов, улуус үгүс-элбэх иччатын биллигэ уһуйбүт СР үгүлээх учуутала Д.С.Постников этиһлэр.

—Чурапчы оһуолатыгар эдэр оһоһуа бүтүннүүтүн норуотугар аһаабыт бастаһы дьаһиһт-ученай С.А.Носгородова, саһа литературатын төрүттээччи А.Е.Кулаковская—Өксөкүлээх Өлөһөй, драматург, Социалистическэй Үлэ Геройа Д.К.Синцев—Суорун Омоллоһо уонна да атын саһаһа саһа дөһиһт үтүө дьон үөрэмнэттэрэ. Эһиги эмнэ ааһыт дин дойдугу тилиһэ сүүрэр, дойдугутун аһырааһ-сураһырааһ, үрдэтэр дьон буола үүнэртит буоллар, төһөлөөх үрүү буолуо эһи! Иһиһи кэһиһиһт эһиги буолуоххут дии эрэнэри көһүлүһт!—диэн алдаата кырдыарас учуутал.

Харда тыһи XI кылаас туйгун үөрөнөөччигэ Наталья Федорова эттэ, үөрэх-биһи үрдүк чыһчаалларыгар дьулуһарга гимназисттар аһтарыттан эрэннэрдэ.

Үрүүгэ иһиһтэһэн кииргэтиһиһиһт алтан чуорааны үрэх туйгуна Лена Степанова тугаарда ыһлатан үөрэх сана дьыла садалаһытын биллэрдэ.

Гимназия аһыллытын аһа уоту аһатан, тойук туһуна саһаһы арчылаатылар, оһолор кылаастарга киириһилэриһт саһама ситиһиһтэр төһөлөрүн таарыйан, кыл дьэһиһиһиһт оһунаа, алтан чуорааныгы ыһлатан ыһаастаһиһилэр.

Саһа аһиллэһиһт гимназияда үөрэх дьыла садалаһиһт.

М. СИДОРОВА.

Алтан чуораан чугдаарда

баһаран туран, бэйэлэриң сэмэй бэлэхтэриң туттардылар. Үөрэх аһыллытын биһи кэрэ-бэһэ түгэһиһиһт үүнэр көмүһүнэ иһиһиһт үгүс сыһырааһ элбэх саратын-харатын биһиһт туран үлэһиһт С.М.Слепцова «РФ үөрэтиринтин туйгуна» аһагы туттарыһи буолла. Итинтэн салгы Биһиһиһт уруоктара садалаһиһилэр.

Николай ИГНАТЬЕВ.

Болтоһо.

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО

САКААҢЫНАН КӨМҮЛЛЭР УУС

Афанасий Чурапчы сэлэһиһиһт 1992 сыл саһа-гыттан ыла биһи бастаһынааһиһт предпринимателиһиһт—оһолорон таһааралчыһиһт үлэһиһт. Бу туһунааһиһт киһи маннык кэпсэиһт:

—Ити кэһиһт миһи олох-дьаһах өһөлөрүһиһт хааһыһиһт комбинат сувеһиһиһт саһаар үлэһиһт этиһи. Оччолорго приватизация, предприниматель, брокер, коммерсант дииһи тыллар иһиллэр буолан барытатара. Биһиһи да комбинаттыт үрэллэх, кыра тэриһтэ буолуох иһиһиһтэ, Сорох сыахтары саһаарга дииһи буолбутугар кии-хэйи иһиһиһт миһи үлэһиһт сувеһиһиһт оһолор сыһиһиһт түбэһиһтэһтэ сэрэһиһиллэрэ. Дьэ ити курдук үлэ-бүт-хамсаһиһт бүтүн-сарсын тохтоору сыһаар дьоһиһтэ тох аһиһиһт буолуһиһт, барыта иһиһиһт-саһаар эттэ. Комбинатка үлэһиһиһтэр сыһиһт эрэ кыһаһиһт кэһиһт дьэһиһтэр оһолорон хомус оһууһунааһиһт дьарыктаһиһиһт, бэйэлэр буолбатах, киириһиһт саһааһиһт оһолорон. Дьэ оһон киһи дьэһиһтэр да оһолорон эрэ төһө баһаар үлэһиһт, хамсаһиһтэһиһт сөһтөөх эбит дии саһааһиһиһт, сиһиһт биһиһт үрэллэхтээх тэриһтэһиһт мансаһаһиһт, предприниматель буолла, үс сыл устата бу наар уһаһа оһолордоһиһт...

Олбуорун иһиһтэр баһиһиһиһт аһаһиһт түһүт дьэһиһт мастарыһкыһиһт гыһаһиһт кэһиһт. Араас туттар станоктары булуһиһт. Уһаһиһиһт баһаар. Өрөбүл күһиһтэһиһт рынокка саһаһиһт оһоһуһиһиһт—чороһиһиһт, кыһиһиһт баһиһиһт иһиһиһт тутта аһиһиһт баһиһиһт, хомуһа букаһиһт баһиһиһт баһиһиһт баһаар. Аһиһиһт биһиһтэһиһт үс аһаһаһиһт сувеһиһиһт аһуоһу оһолорон, оһуһаһиһт реклама буолла, бастаһиһт саһааһиһт кэһиһт. Иһиһиһт ыла аһиһиһт киһи рынокка тийбүт, оһоһуһиһт дьон бэйэлэрэ кэһиһт саһааһиһт аһиһиһт баһаар буолан бараллар.

Ити саһа Болтоһоһу учуутал Игнаһиһт Виктор Викторовичиһиһт Дьоһуһаһиһт хомус уһаһиһт бастаһиһт респуһиһиһт семинардарыһт кыһиһиһт ыһаһиһт. Иһиһиһт иһиһт киириһиһт 18 хомуһа эһиһт этиһт бэтэрээ өртүгэр аһиһиһт.

—Үс аһаһаһиһт сувеһиһиһт аһуоһу бэркэ сөһүлээһиһт оһолоролор, ыһа үс-түһт саһаһиһт киирэр. Бу кэһиһт аһиһиһт туттуһиһт иһиһиһт—кыһиһиһт хамыһаһиһт тийбэһиһт оһолорон буолан эһиһт. Дьон бэйэ-бэйэлэриһтэһиһт иһиһиһт биллэлэр эбит, иһиһиһтэһиһт эһиһт киирээччиһиһт. Аһиһиһт кииһиһтэһиһт барыта бүтүн-сарсын наада буолар, оһу сөһтөһиһт киһи хайдах да ситтэн оһолорон. Биһаһиһт, биһиһиһт аһиһиһт уһаһиһт. Туттар матыры-йаһиһт баһиһиһт буһиһиһт аһиһиһт, аһиһиһт баһиһиһт. Көрөрүһиһт курдук, биһиһиһт дараһиһт үчүгэй станок дииһиһт маһиһиһт кыһиһиһт баһиһиһт, барыта хомуһуһиһт, саһаһиһт бөрөһиһт турар тэриһлэр. Сүрүһиһт баһиһиһт станокка ыһаһиһт баһиһиһт, биһиһиһт иһиһиһт, биһиһиһт үлэһиһт. Уһаһиһт мастарыһкыһиһт да кыһаһиһт бөһт. Оттон саһааһиһт, этэһиһт дьыла көмүлээһиһт оһолорон. Саһа үчүгэй, элбэх оһаһиһт тоһолорон станоктааһиһт буоллар...—диір Афанасий.

Кирдык, миһиһиһт саһааһиһт көрбүһиһт киһи бу араас бэйэлээх сивэрэй оһоһуһиһт уһаһиһт биһа-кыһиһт дьэһиһт сөһ-сөһиһт, станок өртүһиһт тох да уларыһиһт суоһиһт бэлэһиһт. Аһиһиһт тутта-хаһиһт оһолорон чороһиһт, кыһиһиһт, ыһиһиһт, этиһиһт тыһаһиһт хомустара өһөһиһт түһаһиһт, ордук уран буолбуттарыһиһт хайһиһт, ыһиһиһт көрдүһиһт. Оһу ити саһааһиһт да элбэһиһт биһиһиһт.

Афанасий Абдулович бу үлэһиһиһт үс сыһиһт устатыгар нэһиһиһиһт киирэр үгүс саһааһиһт кыһаһиһт тийһиһиһт тоһолон кэллэ, доһуоттаһиһт нолуоктары да көтүһиһт тэһиһт. Предпринимателлэрэ араас чэһиһиһт, кредитиһиһт биһиһиһт дииһиһт буолар дараһиһт, сыһиһт саһааһиһт баһиһиһт биһиһиһт тугуһиһт да дуй-дана иһиһт, туй суох аһиһиһт уһаһиһт-кэһиһт, умуһаһиһт иһиһт. Предприниматель—бу бэлэһиһт эргимнэһиһт, бэйэ-тэһиһт таһаар үлэһиһт хамсаһиһт киһи. Афанасий Кутугуһиһт иһиһиһт таһиһиһт таһиһиһт оһоһуһиһт улаһиһт спортивнай күрэхтэһиһт чемпионна-рыһиһт, араас конкурстар кыһиһиһт баһиһиһт, саһиһиһт бэлэһиһт үбүдүһиһт үлэһиһт кэрэ өйдөһиһт быһиһиһт үгүс туттарыһиһт. Эһиһиһт көрөһиһт, делегацияларга, кыһиһиһт таһиһиһт таһаар таһаар таһаар таһиһиһт таһиһиһт саһааһиһт сувеһиһиһт наадалара тирэһиһт кэллэһиһт, кииһиһт ыһаһиһт тийһиһт сэдэһиһт суох эбит. Биһаһиһт, оһуһиһт дьарыктаах.

—Киирэр саһааһиһт наар буоллаһиһт, биһиһиһт кыһиһиһт кыһиһиһт буолуһиһт дии саһааһиһт бардыһиһт. Мастарыһкыһиһт кэһиһиһт, саһааһиһт станоктары аһиһиһт баһиһиһт баһаарыһиһт. Миһиһиһт сыһиһт үлэһиһт баһаар эдэр иччаттар баһаар, үөрөннэхтэһиһт уһаһиһт баһааралара сүрдээх, оһу толкуһуһиһт,—диэтэ түмүгэр уус А.А.Кутугуһиһт.

Саһааһиһт оһоһуһиһт дьарыктаһиһт дьоммут эл-бөһтэһиһт суох. Маннык дьон көрүлээһиһт, кииһиһт кэһиһт, өйбүл наада.

П. СЫРОВАТСКАЯ.

Гражданской сэрин активнай кыһиһиһт, командири Н.Д.Кривошапкин—Уот Субурууһиһт бийиһт төрөһиһт 100 сыһиһт уһаар. Киһи туһунааһиһт үөрэх сана дьыла аһиһиһт тыһиһиһт оһуола директори З.Е.Егоров дииһиһт не-коһиһиһт аһиһиһт оһолор, иһиһиһт тыһаһиһт эттэ. Биһиһиһт күүһиһт аһиһиһт саһааһиһт үөрөннөһиһт, учууталлары үөрэх улуустааһиһт управленетиһиһт Сиби-ряков Н.М., нэһиһиһт дьаһалтатын баһиһиһт Слепцов А.М., олохтоох уһаһиһт иһиһиһт Т.С.Капризова, I кылаас учуутала А.Н.Егорова, төһиһиһт Л.И.Ефре-мова уола эбэрдээһиһт. Кыраһаһиһт үөрөннөһиһт аһиһиһт аһиһиһт, убайдара ситиһиһт үөрөһиһт

ТИЭРГЭН

Дынэ кэргэнгэ
аналлаах таһаары

Сахамы сахалын нитингэ, омок быһытынан урукку сылларга түүһүллэн олорбут хаабытыттан төлө көтөргө тобоостоох кэмнэр үүнүлэр, дьэ кэрсэни бааргытөрөг, хаскыли тэриэргэ сага сокуоннар ыһынылаллар. Субу кэмгэ улууска «Тигэргэ» тускул үлээһин эрэрэ бийэххэ туһаттан атыны адалыа суора, ову мүлчү түтүмүохха.

Гуох барыта киһиттэн байхиттэн түгүдүктээх Саха киһитэ олоххо улахан дьовурудаах. Дэлэйдэ да Сибииргэ тинччэйэр үлэни ыалпыт академик Афанасий Обручев сүүстэн тахса сымлаарыта «быларыны быһахтаах, түгэлээх уонна күөстөнөр киһиттээх саханы тараабыт тас хайа үрдүгүн» таһааран кэбиэлит бусулааххына, нигун

САНААҒЫН САЙА ЭТ, САРГЫНЫ САЛАЙЫС

снлыгар тийлэххэнэ, киши, өлүктээр буолуох, үтүгэй хайааһыстыбалаах, эстаах-үөдүлэх үөрэ-көтө көрсүбэ, саха онуук сатабыллаах, олоххо дьэкурдаах, өлбөт үөстээх» диэбэ дуо? Өссө саха үтүрбүн силинигэр тийэ бөлүһүөн, этэр-тыла боччумнаах, дириг сууһунулаах диэбэт. Итинник киһилин, кэрэ хаачыстыбаларбытын өрбүтүгэр-мичаппытыгар тиздэр суоллар суох уонна өйөммөт буолбатахтар. Норуот үгэстэрин тилиниринини, төһө да харгыстанин эрэр дитэһээр, эн-нун булан, бийирэбили ылбэт национальнай оскуола программатын да млан көрүт. Офолорбутун киһи гынарга, үөрэбэ-билинин бизрэрэг, дьэбурун сайыннарарга, сыныһаактын тэрийэргэ президентский программалар үлэлээн эрэллэр. Апардас бийил сайын улус 3 тыһ. 576 оҕоһуттан 40-тан тахсаалара республика, омуу дойдуларын араас лавырларыгар сыныһаппылар, үөрөннүлэр. Итинн таһынан офолор социальнай көмүскэллээх буолууларыгар, тулзайахтарга кимөөгө төһө эмит үп-харчы ороскуоттанна: Оҕону үөтэттэххэ ылым-мат буолуох туһа суох, арай онно тулуурдаах, дуулуурдаах, бигэ смаллаах-сорухтаах буолуохха, бүтүүн бизр өйгө-сиппаба түмүдүн үлэллээхэ. Сылап орто оскуолатын учуутала, ааттаах-суоллаах Е. Д. Макаров экологической хайысханы тутуһан үлэлээбит сылапатаах хаалбатаба, түмүктэри биэрэн эрэре үөрэ-

ИТЭБЭЛ ИИТИИТЭ

Өбүлэлэрбит ондоорго туһааны өҥөрбөт, дьон иһигэр иширэллэн тутта-капта сылдьарга, үтүө сиэргэ-майгыга иһтирээ туһалайылыбыт итэрдэл иһтирээ сатымаллаа. Сиргээн сохоторо минимыктар:

Анаги бүтэн бараг тийдэжнэама—абааны махтанар,
хүмүүсөө—хүмэлзэн буолуон.

Күннэ уугуубун мыйма—зынны. Алдас мйдаахына сит.

199, «сөмүс» клибики төннөр» днэ.

Билр нийтэн хамиларини аһыр буоллаһина, бэ-
лэг өртүөһү кытыктын баһа снэ-һит өртөтүтһа
эбэтэр аһа кһи баһа олорор сириттэн баһама, кһи
иһама ыһама (туһу).

Күш-сармалар, хайранталам, суурдлам, кэбэлээм

Киһи уугуһун, сэргээн, эртэ сэби-сэбиргали, уус ки-
натын тылытыма, алыатыма—аныым. (Улуу дыон тутта
салдыыт сэпэрэгэр-сэбиргэллэринэр, өтөхтөрүгэр ки-
нэлэр куттары-түрүрү-инэн сылдыар дхэн өйдөөбүтүн).

нэвчлэлтэй, бэлэнхэн үзлэлтэйгэр көстөр. Бийр хол-
бур. Сал ахсын ийнхэлхээр сирдэрбиттэйгэр чийр ан-
наары хатын бөөгү алдсатойт. Отгон онно, Петр
Петрович Макаров дэвхэмийн курдун, бэйббит хы-
тмынгары далан үйэ-сая олоордон кэбнэрбит тобо сү-
тежмийт? Сырын ахсын харчи суодар эрэ сүгэнхү-
пийнэ, бэйббитин онно цаа байдахпийнэ, туна тах-
сн сууда.

Национальнэй ёскулд концессията юмдээрлэнэртэн хэрэгжэй ободордуун үгэстэри хэсэи сэлдээр буолбуттара харахха бирабыллар. ынахха сыха тахастах бу элбээбизин, кини ынтыллар снэрэ-туомс снэдэрэйэ-снлгэ үчүгэйин. Норуот историйнги үөрэтин, дьнэ кэргэн музейларын тэрийин сарлэтан эрэрэ эинэ үөрдэр. Быхата, улүүска дьнэ кэргэни саймиларынга кэрэхсэбиллээх сарлалайминнар бааллар. Ону пропагандаллаахха, чочуйуохха. Улүүс дьахталларын бүгүнигү миньналар санааи киэжник атастабан арахсан, олохпугу оносторго өсөө күүстээхтик турунарбыт тус байэбитиннээ эрэ мунгурдамаакка, хас бирдинбитигэр туфалаах буолуоца. Тыл төһө дэрбазинаабинан, төһө күүсэ этлэлэринэн буолбакка, кини төһө үтүү тускуллаабынан, олохтообунан сыавалаар, онтон кэдүүбэ кастор.

СИТИЙИНИ, ДЬОЛУ БАҒАРАБЫН!

Бийнх хүнүн дьахталаар республикатаары Х съездэрэ булуохтлах. Онна ыттарга бүгүнтү муһыах делегаттары талыахтлах. Оттон бидини аэсньт съездэр делегаттарын ахтымаарын истигэе.

Е. М. МАКАРОВА, республика дьахталларын V, VI съездэрин делегата, 80-с сыллардаахха ССКП райкомун секретара:

—Очололорго дьахталлар түмсүүлэрэ общество дигэн айттанара. Кинни председателинэн Мкрдэйис партия горкомун секретарынан үлэлни ололбут Секстен Алексеевна Курчатова үлэлирэ. Улахан авторитеттаага, дьахталлар мизды кини тула үмүрүһэллэрэ. Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Председателэ А.Я.Овчинникова мунунах сараланыарыттан бүтүрүлэри сылдыра. Элбэх автономнай республикалартан, Монголиятан тийэ-изаллыттар сылдыбыттарын өйдүүбүн. «Советская экипина» сурунаалтан хуучуһуннар, кэлэн Варвара Дмитриевна Васильеваны, Парасковья Ефимовна Дьячковскаяны, мингин эиэс уруһуудан албытара, Ленинградтаагы этнографическай музейга туруоруохтут диэбиттэр. Сьезд кэмнигэр биастаака араага тэрэллэрэ. Очолортон Чураалчы дьахталлара саха национальнай туйаһын таһааллара, сьезд

эмнэ бийнги эрэ улууслут делегацинта сахалым национальнай көстүүмүнэн сымдыбыта, сэтгэрин бөөрөтэ.

Очигдэлдэг болгохтой ижилтэй хэргийг болгууруулах
ордун зохицуулалтын туруурдлааарай?

Орону нэтийн, оскуула—дмэ кэрэг—общественность бүтүүн турууулаар, ычаты үлэхэх онгоруу, прои- водствод дэхтэр өрч тутуу, кининг сэлэлтэдгэ тайа- рын... Итэнгэ да атын бочумнаах бэлгүүростаринниг оцтоогоу дэхталлар дьариктаналлаар. Өйдүүргү буолуо, ити сымаларга оскуолалары тутууга, бүтүүн үөрэхтээһинигэ улахан болгомото уургулаар.

Билигтэй, удуугууруу хэмэ, партия агардагтайы айбар-
даан ололбута днэтэллэр да, үлэ мытхыллара, ирдэбид,
кырдыны, кытаанах этэ. Ону дьон, хутталыттан эрэ
буолбакка, бэйэтэ өйдөөн-сипаан туран, эппнэгинээ-
тээхтик толороро. Нен үгүс бороотуой үлэбит дьонико
сыйлаллаах.

Билхэгийн даяхталдлар бизнеске бараг эраллэрйттин, лавурдаах ололору сайыннарынга болромто күүнүр-бүтүттэн үөрөбин. Ханьык бабарар ийне бэйэтин кампизе олодор, ол сириниэл үлэлнир, алдайныр дарани. Алдастар арайнымаларни туһутар үлэлнөөхө, ол ийн

ХОЛ ЭТЭ ХОЙДОР, БУУТ ЭТЭ БУҢАР

Цэвэр сүхүүх хэм (8-14 нас)—эрдэс оёо. Бу хэм-
на уул усни хамс үзлээр арларилар. Дьодурууни
көрөн идэнтити садалинар. Уул оёо аратин утумууруу-
лар товоостох хэм.

Үнүс сүлүүх (14-18 саяс) — бөтөрө киришэ. Уул оро буутун этэ булар, холуу этэ хойдоор. Бу түрэнгэ эх хаан өртүнэ сайдынга илин-атах оомнууларга улахан оруулаахтара. Бидырга сахалырга илин оомнууларыг 9, атах оомнууларымгар 15, күүһу билсингэ 4, үг-күүгэ-көүгүгэ 7, хөрдөөх оомнууларга 16-да тийлэ кө-рүг баара дээн суруйалаар.

Нүүдчлэлтэй хэлнэхтэрийн нийгэмд урсуу кыргыс үөрөдэр үнүйддирд, эр днэн-агт нгэрэллэр.

ийн хяналтын тусламжтайгаар суох санхүүгийн нэгдмэл, мэ-
рагцлагдсан хөрвөх.

П. Е. ДЬЯЧКОВСКАЯ, Саха АССР оскуолаларынан
Утүөлөөх учуутала, норуот маастара:

—Мин республика дьахталларын V съезингэр сымдыбытым. Очолорго улууска дьахталлар сэмнэтэрин председателини Варвара Дмитриевна Васильева үлэлиирэ. Дьахталлар үгүс өрүттэх үлэни ытталара. Саха кигэрэллэрин, аһын күүскэ пропагандалаабыллыт. Оскуолага, кулуука саха аһын быыстакатын тэрийэрбит. Убайдым-бырааттым затырбыт уус Манааровтарга сааһаастаан сахалык көмүс ытарда куттаран республиканы сөхтөрбүппүт. Дойду хаһыаттарыгар Чурапчы уус тарбахтаахтарын туһунан үгүстэ суруйбуттара, киннээз устубуттара. Суруйааччы Леонид Шинкаров 2-3 төгүл кэлэ сымдыбыта, билигин кинигэтэ музейга баар. Онон биридэ саха араас аһын астаан остуолу хоточу тардан күндүлээтибит. Убайга хаһатыгар этин рулет курдук суулаан уурбуппугутун иһаа сэмээрбитэ. Кирдык да, минныгыһа, көрөргө кэрэтэ барт этэ. Ап-араас хаһа уонна эмнэик убаһа титэркэй этэ бэйэ-бэйэлэрин толорсон, ситэрсэн, биир соһумар көстүүнү үскөтөлөөр. Балдымпыт хайдак бэлэмнээбиллэрин ток-коолоһон мыйпыта уонна сулургутуутан олус сөхпүтэ. Ленинградтан этнография музейиттан Лидия Григорьевна (ардспанньатын умнубуппун) кэлэ сымдыбытыгар сайымдыкпытын, сахалар туттар тэбэриннэрин көрдөрбүппүт. Мин туостан саха ынарын кырийан биэрбитим. Быйыл Санкт-Петербургтан кэлбит телевизионнай биэрингэ киини ону ахтан аһарбыт, этнография музейыгар баар дьибит үһү. Дьон көлөсөбиттэрэ. Дьэ ити курдук улуус дьахталлара өбүгэлэрбит сабаһыллара, үгүстэрэ сүтөн-оһон хаалбатыгар кырата суогу үлээт-биттээ.

Атйн хайвскалан огуула—дэнэ кэргэн—общественность дэнэ хамсалаһын этэ. Бэлэх тэринэн биееталкалах нээлэлэктэри кэрийэ сылдаан төрөлшүттэргэ бэснэдэ ойгорорбут, лекциялары алварбут. Онно норуот маастары Федора Григорьевна Пулова тэһигэ сылдаһары.

Үлэйнг дээхталаары чээстээхнн, кннлээр тустарынан
хэлүүнээ кэлээхнн кээгнлнх нмтыллара.

Саха дьарык оҕону кинигэ үс сүһүөх кэми араараллар. Бастагы сүһүөх (5-8 саас) — улуутуга хараарыт. Ого сайыны быһа атыт сыгыныах сымдаан тигилээт кытааттар, чэрдийэр. Бу кэмтэ киһи кыра үлэни тодорор — данэ харбынар, ого нэрэр, о. д. а. Омуоха саха дьарык эрдэ ыраахы көтөхтүт-сүктүт ого угуога хаанырыа дьэи өйдөбүлүкэн салайтараллар.

Кийн олово аймалда улаарийналыртан тутуудуктан-
гын ово кыратыттан бейэтин этинэн-хаанын бэлэр.
Күөлү, ойууру, өтөрү, хас бигрдэн майн тымар тым-
наах, киһилин дууһалаах курдук санаира. Сарн-дой-
дуну аһатын, салама мыйаһын, түүрэх бырабынта—
өбүгэлэрбит үйэлэр тухары идэз кэлбиз үгэстэрэ. Кнэ-
һэтин араас алынтаах остуоруулары, кэпсээннэри ис-
тэллэрэ. Олор бары киһини куһаган кэмэлдүүттэн тун-
ра гуварга угуйаллара.

Мирнэй

CHA.

Николай ДЯЧКОВСКАЯ

АНАБЫЛЛАР

ПОЭТ ӨЛҮҮТЭ

(В. В. Яковлева)

Сырдыраас сынныс бөрүэтэ
Сылдыбыт суола баар дин,
Дьонугар кэс тила, үтүэтэ,
Доворбут тойуга хаалла дин,
Талааннаах табаарыс туораан,
Тахсылаах үлээ тохтоото,
Ылар аһым, кутурбан маллаан,
Ырмалыт аймагы сордоото.
Биир дойдулаах атаспыт
Билэи баран оууна,
Сытым бөрү батаспыт
Сырдыта туран суулуна.
Ыарахан буолла бийнэхэ—
Ыламыр ыраан сылдыаччыга.
Күнэ тодо суулар киннэхэ
Күөтэйэр күнүгэр сылдыаччыга?
Уо, олох, эн тийиэкин,
Уолгун уһата да түспэкин,

Ама да ыларга «итиэкин»
Ала-чуо аннабыт эбиккин.
Этэр тил ынгэр абылатан
Эһиги кэрэстии туруохтут.
Буор аһым, сир аһым буадаран
Бар дьонун өрүү суохтоохтут.
Кэли да ахылла туруохтун
Кэрэстиир бийиң олобут!
Үйэ-саас быраһаай буолуохтун,
Үөлэниэх үтүөхүн доворбут!

ЧАРАН УОЛУГАР

Күрөстэһиң буору хаһар,
Күрдэһиң харчыны баһар,
Бабага буойуна Баайи
Быйыл ыла хас саһыи?
Хайа мунун, Чаран Уола,
Хатылаах тилиһи билкитэс,
Ойкулдана хоһоон суола,
Уоскуйбакка силкитэс!
Үөрөх ыра, билли татым,
Үөлэниэхтэр түүүмүн.
Баһар, кырдык, айаас-ахсим
Буурун сыйытыа, күлүмүн.
Куруук манник таһастаах
Кини сүрдээх бөрөстүөй.

Уран уохтуур хаһаастаах
Уһууһа өдө ходоһтуой,
Солуһа көрөөт, ийтабыи
Сордох сылдыар муодунай!
Ол эрэн олус астынабыи—
Остуодун эһиңэ нуруодунай!
Сыһыан аһаһалар сыһар,
Саһырым кэли кэлгиди,
Сибэккили ситэр, тиллар
Сибэтэй хоһоонун кэлгиди.
Уран тил оһуос даһааныгар
Убайым итти эрэһи,
Аһар суолун партиягар
Аһас субу киниһи эһиңи.

АРАМААН ДАҢҢЫЛАПКА

Истэр-билэр атаспар,
Икки киниңэ авторыгар
Арамаан Даһылаппар
Аһсабат сыратыгар.

Үйгүт улахан агарыи
Үөрэһи, үөлэһи аастыи,
Олох ыарыи, араһыи
Өдө састаан амсайдыи,
Күнү-дьылы күрэһи,
Көһүл аһа күрэһиһи,

Охонһор буолат олоһуи,
Уран тилга бөрөстүи,
«Көмүс хоһоон сэргэтии»
Күнэ көрдөһи көрүтүи,
«Көһүрү кэһсэһиңи, күлүүтүи»
Күрөһи ууһи көрдөһүи,
Хоһоонһут доһору куоттаран
• Хоһолто үгүс, хойутаи,
Этэр тилга куту туттаран
Экирэтэн көрөһүи, Арамаан.
Аһар тил аһаһар ыларым
Аһсаһаах киниңэ түбөһүи,
Уобарас дьарыгар буларым
Уһуһаах сыраһи эрэһүи.
Ким онтон иһиһат-чаһыһат
Кимһиһи аһыта хайһаһар,
Ким эрэ, сүрөһэ батарбат
Кэлтэһиһи суруһан муһаһар.
Ыраһи, тойугуи ыраһи,
Ылаһыи, суолуи араһи...—
Өрүүтүи сонордуу үөрэһиһи,
Өтүккэ харалаах эрһиһиһи.
Эвэрлэ бһрэһиһи эһиңэ—
Наһиңэ туһуһи киниңэһи,
Сыһаһар-таһар баар бийнэхэ—
Сыһаһиһи бөһөһи дүүһүгэр.

ҮЛЭНИККЭ НААДЫАБЫТ

Чурапчытаагы 5048 №-дээх сбербанка 1995 с. үрдүк
финансово-экономической үөрэги бүтэрбит специалиһи
үлэһи ыһырабыт. Тел. 21-451.

Сбербанк администрацията.

х х х

«Айыһаан» Культура дьыһыгар бастаһаһиһи үлэһи
охраник ыһаа.

Баһаһаһиһи үлэ кэһиһи 21-582, үлэ чаһиһи кэһиһи
тэһи 21-257 телефоннарга билсһиһи.

АТЫЫЛЫБЫТ

Сулалык 1986 с. оһоһуһуһуһу, сүүрэ сылдыар УАЗ-
3151-01 автомашинаны. Адырыһыт: Чурапчы сэл.
Крупных уул. 5 №-рэ. Тел. 21-156.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

«Инкомтех» объявляет очередной набор в колледж
на заочное отделение по специальностям:

1. Бухгалтер-экономист акционерного общества,
товарищества, предприятия, хозяйства. Срок обуче-
ния 3,5 месяца. Стоимость всего обучения 420 тыс.
рублей.

2. Бухгалтер-кассир. Срок обучения 3 месяца.
Стоимость обучения 410 тыс. рублей.

3. Продавец-кассир промышленных и продовольст-
венных товаров. Срок обучения 3 месяца. Стоимость
обучения 390 тыс. рублей.

4. Секретарь-референт, инспектор отдела кадров.
Срок обучения 2,5 месяца. Стоимость обучения 380
тыс. рублей.

5. Директор акционерного общества, товарищес-
тва. Срок обучения 3 месяца. Стоимость обучения
400 тыс. рублей.

6. Юрист-консульт по хозяйственному праву. Срок
обучения 3,5 месяца. Стоимость обучения 490 тыс.
рублей.

Учащимся высылаются по почте контрольные ра-
боты с методическими пособиями.

Сдача экзаменов осуществляется методом тести-
рования, без выезда и месту учебы.

По окончании учебы высылается диплом.

Для поступления необходимо: заявление и кви-
танция об оплате. Зачисление производится до 20
октября 1995 г.

Оплата за учебу для физических лиц производится
почтовым переводом по адресу: 678922, Республика
Саха, г. Нерюнгри, р/с 468049 КБ «Нерюнгрибанк»
для «Инкомтех».

Оплата предприятиями производится платежным
поручением на р/с 468049 КБ «Нерюнгрибанк»
МФО 287317, кор. счет 031161200 для «Инкомтех».

Письмо с заявлением и квитанцией об оплате от-
правлять по адресу: 678922, Республика Саха, г.
Нерюнгри, проспект Дружбы народов, 15/1, заочный
колледж.

Телефон для справок: 4-18-08, 4-48-73.

Редактор э. г. С. Р. ДАНИЛОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла
Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—
21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса,
Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат».
Газета подается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и
субботам. Индекс газеты: 54907. Объем—1 усл. п. лист. на 4-х страницах.

Зарегистрирована Саха
(Якутской) региональной
инспекцией по защите
свободы печати и массо-
вой информации.